

Inleiding

Quo vadis quota? M/V van politiek tot bedrijf

Karen Celis en Silvia Erzeel

In de afgelopen jaren hebben overheden wereldwijd in toenemende mate maatregelen genomen om de structurele ondervertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming ongedaan te maken. De politieke machtscentra kwamen daarbij eerst in het vizier, maar stilaan volgden andere sectoren, zoals het bedrijfsleven. Genderquota vormen de meest voorkomende – en meteen ook de meest besproken – maatregelen. Debatten over het nut, de wenselijkheid en de legitimiteit van quota kennen vurige voor- en tegenstanders. Dit is zeker het geval in België en Nederland. België nam als een van de eerste landen in Europa drastische maatregelen om de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek te verbeteren. De wet Smet-Tobback van 1994 en de zogenoemde ‘pariteitswetten’ van 2002 leggen genderquota op voor de samenstelling van de kieslijsten en voor een evenwichtige verdeling van de eerste plaatsen op die lijsten. Sinds de jaren 1990 bestaan er ook quota voor adviesraden en in 2011 werden genderquota voor de raden van bestuur van autonome overheidsbedrijven en beursgenoteerde bedrijven in het leven geroepen. In Nederland worden wettelijk opgelegde quota daarentegen doorgaans afgewezen, hoewel verschillende partijen er wel vrijwillige partijquota hanteren en er recentelijk streefcijfers voor de raden van bestuur en raden van commissarissen van bedrijven werden ingevoerd.

Dit themanummer wil de Belgische en Nederlandse ervaring met quota binnen een aantal internationale ontwikkelingen plaatsen. Een eerste ontwikkeling is de snelle en globale verspreiding van electorale genderquota: hoe kunnen we deze verspreiding begrijpen? Welke factoren liggen aan de basis ervan? Hoe nuttig, efficiënt en legitiem zijn quota: hebben ze resultaat of schieten ze hun doel voorbij? Een tweede evolutie is de uitbreiding van quota naar andere domeinen van het publieke leven. Quota worden steeds vaker gehanteerd om de ondervertegenwoordiging van vrouwen in adviesraden, uitvoerende organen, de administratie, de magistratuur en het bedrijfsleven weg te werken. Is er sprake van een ‘spill-over’-effect van quota in de politiek naar andere domeinen? Zijn dezelfde argumenten voor en tegen het gebruik van quota van toepassing? En wat is de zin en onzin van quota buiten de politiek? Een derde ontwikkeling is de toepassing van quota als middel om de ondervertegenwoordiging van andere maatschappelijke groepen

tegen te gaan, in de eerste plaats etnische minderheden. In welke mate interageren genderquota precies met andere vormen van diversiteit? Deze vragen staan centraal in dit themanummer.¹

Noot

1. Enkele bijdragen in dit themanummer werden eerder gepresenteerd op de studiedag 'Tweespraak Vrouwenstudies. Quo vadis quota? M/V van politiek tot bedrijf', georganiseerd door het Rhea-Centrum voor Gender & Diversiteit van de Vrije Universiteit Brussel op 20 april 2012 in de Belgische Senaat. We danken iedereen die deze studiedag heeft mogelijk gemaakt evenals de deelnemers.